

Vec C-198/20

**Zhrnutie návrhu na začatie prejudiciálneho konania podľa článku 98 ods. 1
Rokovacieho poriadku Súdneho dvora**

Dátum podania:

11. máj 2020

Vnútroštátny súd:

Sąd Rejonowy dla Warszawy-Woli w Warszawie

Dátum rozhodnutia vnútroštátneho súdu:

11. máj 2020

Žalobcovia:

MN

DN

JN

ZN

Žalovaná:

X Bank S.A.

Predmet konania pred vnútroštátnym súdom

Žiadosť o zaplatenie sumy 46 412,79 PLN spolu s úrokmi a trovami konania ako čiastočnej pohľadávky z titulu neplatnosti zmluvy, subsidiárne žalobcovia žiadajú zaplatenie sumy 46 614,14 PLN ako čiastočnej pohľadávky z dôvodu, že nekalé podmienky v zmluvách nie sú pre spotrebiteľov záväzné.

Predmet a právny základ prejudiciálnych otázok

Výklad jedenásteho, osemnásteho a dvadsiateho druhého odôvodnenia, ako aj článku 2 písm. b) smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách z hľadiska určenia okruhu subjektov spadajúcich pod spotrebiteľskú ochranu priznanú touto smernicou.

Právnym základom prejudiciálnych otázok je článok 19 ods. 3 písm. b) Zmluvy o Európskej únii a článok 267 Zmluvy o fungovaní Európskej únie.

Prejudiciálne otázky

1. Prvá otázka: má sa článok 2 písm. b) smernice Rady 93/13/EHS z 5. apríla 1993 o nekalých podmienkach v spotrebiteľských zmluvách (Ú. v. ES L 95, 1993, s. 29; Mim. vyd. 15/002, s. 288 [omissis], ďalej len „smernica 93/13“), článok 3 ods. 1 a 2, článok 4 smernice 93/13 a jej odôvodnenia:

- keďže spotrebiteľ musí mať rovnakú ochranu na základe zmlúv uzatvorených ústne alebo písomne bez ohľadu na to, či sú podmienky písomnej zmluvy obsiahnuté v jednom alebo viacerých dokumentoch;
- keďže hodnotenie nekalého charakteru podmienok podľa vybraných všeobecných kritérií najmä pri predaji alebo dodávkach verejného charakteru, ktoré zabezpečujú kolektívne služby, berúc do úvahy spoločnú zodpovednosť medzi užívateľmi, musí byť doplnené systémom celkového vyhodnotenia rôznych príslušných záujmov; keďže toto predstavuje požiadavku dôvery; keďže pri hodnotení dobrej viery sa musí brať ohľad najmä na stabilitu zmluvného postavenia strán bez ohľadu na to, či spotrebiteľ bol stimulovaný k súhlasu s podmienkami a či tovar alebo služby boli predávané na osobitnú objednávku spotrebiteľa; keďže požiadavka dobrej viery môže byť splnená predajcom alebo dodávateľom, keď s inou stranou, ktorej oprávnené záujmy brali do úvahy, zaobchádzajú čestne a rovnocenne;

keďže zmluvy by mali byť vypracované zrozumiteľne, mal by mať spotrebiteľ skutočne príležitosť preskúmať všetky podmienky a ak má pochybnosti mal by platiť výklad najpriaznivejší pre spotrebiteľa;

s ohľadom na body 16 a 21 rozsudku Súdneho dvora z 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA (C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538) a body 20 a 26 až 33 návrhov, ktoré predniesol generálny advokát Pedro Cruz Villalón dňa 23. apríla 2015 (ECLI:EU:C:2015:271),

vykladať tak, že spotrebiteľská ochrana priznaná smernicou 93/13 prislúcha každému spotrebiteľovi?

Alebo, ako sa uvádza v bode 74 rozsudku Súdneho dvora z 30. apríla 2014 vydaného vo veci Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt, (ECLI:EU:C:2014:282) spotrebiteľská ochrana prislúcha len riadne informovanému, primerane pozornému a obozretnému priemernému spotrebiteľovi? Inými slovami môže vnútroštátny súd konštatovať nekalosť ustanovení zmluvy uzatváranej akýmkoľvek spotrebiteľom alebo môže konštatovať iba nekalosť ustanovení zmluvy, ktorú uzatvoril spotrebiteľ, ktorého možno považovať za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa?

2. Druhá otázka: v prípade, že sa na prvú otázku odpovie tak, že spotrebiteľská ochrana neprislúcha na základe smernice 93/13 každému spotrebiteľovi, ale len riadne informovanému, primerane pozornému a obozretnému priemernému spotrebiteľovi, možno za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa považovať spotrebiteľa, ktorý si uzatváranú zmluvu o hypotekárnom úvere indexovanom v cudzej mene a čerpanom vo výške 150 000 PLN na obdobie 30 rokov pred jej uzavretím neprečítal? Možno takémuto spotrebiteľovi priznať ochranu na základe smernice 93/13?

3. Tretia otázka: v prípade, že sa na prvú otázku odpovie tak, že spotrebiteľská ochrana neprislúcha na základe smernice 93/13 každému spotrebiteľovi, ale len riadne informovanému, primerane pozornému a obozretnému priemernému spotrebiteľovi, možno za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa považovať spotrebiteľa, ktorý aj keď si prečítal návrh zmluvy o hypotekárnom úvere indexovanom v cudzej mene uzatváranej na obdobie 30 rokov na čerpanie úveru vo výške 150 000 PLN, jej úplne nerozumel, a ani sa nepokúšal porozumieť jej obsahu pred jej uzatvorením, predovšetkým sa neobrátil na druhú zmluvnú stranu – banku s prosbou o objasnenie jej významu a významu jej jednotlivých ustanovení? Možno takémuto spotrebiteľovi priznať ochranu na základe smernice 93/13?

Relevantné ustanovenia práva Spoločenstva

Smernica 93/13; jedenáste, osemnásťte a dvadsiate druhé odôvodnenie, články 2, 3 a článok 4 ods. 1

Relevantné vnútroštátne ustanovenia

Ustawa z 23 kwietnia 1964 r. Kodeks cywilny (Občiansky zákonník z 23. apríla 1964) (Dz. U. z roku 2007, položka 459, v znení neskorších zmien, ďalej len „KC“)

Článok 385¹

§ 1. Ustanovenia zmluvy uzatvárajúcej so spotrebiteľom, ktoré neboli dohodnuté individuálne, nie sú pre spotrebiteľa záväzné, ak jeho práva a povinnosti upravujú takým spôsobom, ktorý je v rozpore s dobrými mravmi a ktorý hrubo porušuje jeho záujmy (neprijateľné zmluvné podmienky). Uvedené neplatí pre ustanovenia, ktoré definujú hlavné povinnosti strán, predovšetkým cenu alebo odmenu, ak boli jednoznačne formulované.

§ 2. Ak nejaké ustanovenie zmluvy nie je podľa § 1 pre spotrebiteľa záväzné, ostatné časti zmluvy zostávajú pre strany záväzné.

§ 3. Za ustanovenia, ktoré neboli dohodnuté individuálne, sa považujú tie ustanovenia zmluvy, na ktorých obsah spotrebiteľ nemal žiaden skutočný vplyv. To platí najmä o ustanoveniach zmluvy, ktoré pochádzajú zo vzoru zmluvy, ktorý spotrebiteľovi navrhol zmluvný partner.

§ 4. Dôkazné bremeno o tom, že ustanovenie zmluvy bolo dohodnuté individuálne, znáša tá zmluvná strana, ktorá sa naň odvoláva.

Článok 385²

Zlučiteľnosť ustanovenia zmluvy s dobrými mravmi sa posudzuje vzhľadom na stav v okamihu uzavretia zmluvy pri zohľadnení obsahu zmluvy, okolností uzavretia zmluvy, ako aj ostatných zmlúv, ktoré majú súvislosť so zmluvou obsahujúcou ustanovenia, ktoré sú predmetom posúdenia.

Článok 22¹

Spotrebiteľom je fyzická osoba, ktorá uskutočňuje právny úkon s podnikateľom, ktorý priamo nesúvisí s jej obchodnou alebo podnikateľskou činnosťou.

Článok 65

§ 1. Prejav vôle je potrebné vykladať v súlade so zásadami spoločenského spolunažívania a s ustálenými zvyklosťami s prihliadnutím na okolnosti, za akých bola táto vôľa vyjadrená.

§ 2. V zmluvách treba hľadať, aký bol spoločný zámer zmluvných strán a sledovaný cieľ, a nie obmedziť sa na doslovné znenie zmlúv.

Stručné zhrnutie skutkového stavu a konania

- 1 Žalobcovia ako spotrebitelia 21. júla 2008 uzavreli s právnou predchodkyňou žalovanej banky zmluvu o úvere na bývanie vo výške 150 000 PLN denominovanom (valorizovanom) vo valute CHF na obdobie 360 mesiacov. Výška úveru denominovaného v CHF mala byť stanovená podľa kurzu nákupu devíz v zmysle kurzovej tabuľky záväznej pre banku ku dňu vyplatenia úveru. Úver bol úročený variabilnou sadzbou LIBOR 3M a fixnou maržou 2,32 percentuálneho bodu. Splátky úveru boli uvedené v CHF a ich vyplatenie sa uskutočňovalo v mene PLN podľa kurzu predaja devíz v zmysle kurzovej tabuľky záväznej pre banku ku dňu splátky.
- 2 V čase uzatvárania zmluvy žalobca MN bol študentom pedagogiky, žalobkyňa DN študovala ekonómiu, zatiaľ čo žalobkyňa JN bola pracovníčkou obecného úradu a mala ukončenú poľnohospodársku školu. ZN v okamihu uzatvárania bol šoférom so základným vzdelaním.
- 3 Úverové formality pred podpísaním úverovej zmluvy, ktorá sa vybavovala telefonicky, faxom alebo poštou, mal na starosti MN – a nie DN s ekonomickým vzdelaním –, ktorý využil služby úverového poradcu, s ktorým sa žalobcovia nikdy nestretli. Všetky dokumenty sa nepredkladali banke, ale sa zasielali poradcovi. Vzhľadom na nedostatočnú solventnosť MN a DN poradca navrhol, aby zmluvu podpísali aj rodičia MN, teda JN a ZN. Poradca ponúkol len jednu banku (právneho predchodcu žalovanej), ktorá bola ochotná schváliť im úver vo výške 150 000 PLN a len indexovaný v cudzej mene. Zámerom žalobcov bolo čerpať úver za čo najvýhodnejších podmienok. Samotní žalobcovia neprišli s pracovníkmi banky do kontaktu.
- 4 Zmluvu podpisoval MN konajúci vo vlastnom mene a na základe splnomocnenia podpísaného pred notárom konajúci aj v mene DN, JN a ZN. Žalobca MN si v banke neprečítal dokumenty pred ich podpísaním. Na odporúčenie pracovníka banky pri podpísaní preveril v zmluve osobné údaje dlžníkov a údaje o nehnuteľnosti, na ktorú sa čerpá úver. Uviedol, že predtým nedostal návrh zmluvy a že nikto ho neinformoval o takejto možnosti. Podľa jeho názoru vzhľadom na objemnosť dokumentov nebol čas na čítanie všetkých dokumentov. Po podpísaní zmluvy sa žalobcovia MN a DM pokúšali prečítať zmluvu, ale žiaľ jej nerozumeli, zatiaľ čo žalobcovia JN, ZN po podpísaní splnomocnenia už so zmluvou nemali nič do činenia.
- 5 Žalobca MN sa nezaujímal o mechanizmus splácania v cudzej mene v úverových zmluvách a nevedel z čoho vyplýva zmena kurzov. Rozhodol sa pre takúto zmluvu, lebo to bola v danom čase obľúbená forma úveru a mala dobrú povesť u žiadateľov o úver. MN sa začal zaujímať o zmenu kurzov až vtedy, keď splátka úveru výrazne vzrástla. Žalobcovia uzavreli s právnym predchodcom žalovanej banky dodatok k úverovej zmluve, na základe ktorého od decembra 2012 splácajú úver vo švajčiarskych frankoch.

- 6 Žalobcovia MN a DN 20. septembra 2018 žalovanej banke zaslali výzvu na zaplatenie a riadne vykonávanie zmluvy, ako aj sťažnosť. Dňa 26. septembra 2018 predložili osvedčenie o vzájomnom započítaní pohľadávok.
- 7 V žalobe žalobcovia žiadajú vyhlásenie zmluvy za neplatnú vzhľadom na nekalý charakter podmienok obsiahnutých v úverovej zmluve.
- 8 Žalovaná žiada žalobu ako celok zamietnuť a zaviazat' žalobcov na náhradu trov konania.

Základné tvrdenia účastníkov konania pred vnútroštátny súdom

- 9 Žalobcovia návrh na vyhlásenie zmluvy za neplatnú opierajú o nemožnosť zmeny zákonnej konštrukcie úveru prostredníctvom zmluvnej slobody. Podľa stanoviska žalobcov ustanovenia zmluvy o hypotekárnom úvere banke umožňujú voľne a slobodne stanoviť výšku kurzu cudzej meny (CHF), a tým aj výšku zadĺženia žalobcov. Banka teda jednostranne stanovuje výšku zostatku úveru uvedeného v cudzej mene, ktorý tvorí základ pre výpočet úrokov a pre určenie výšky splátok. Ďalej tvrdia, že valorizácia bankového úveru a stanovenie valorizácie v zmluve v rozpore s povahou zmluvnej valorizácie je neprípustné.
- 10 Ďalej žalobcovia namietajú chýbajúce stanovenie výšky úveru a porušenie zásady stanovenia a splácania záväzku v cudzej mene v prípade uznania, že úver je valutovým úverom (v cudzej mene), a nekalú prax banky spočívajúcu v uvedení do omylu.
- 11 Žalobcovia sa domnievajú, že nemožnosť vykonania zmluvy vyplýva z nekalej povahy prepočítavacích klauzúl, ktoré vyplývajú z nejasného vzorca zmluvy, z neposkytnutia úplnej a jasne formulovanej informácie týkajúcej sa valorizačnej klauzuly.
- 12 Navyše o nekalom charaktere valorizačnej klauzuly svedčí aj chýbajúce právo spotrebiteľa na odstúpenie od zmluvy pri zavedení zmluvného mechanizmu zvýšenia výšky jeho plnení.
- 13 Napokon zastávajú názor, že nekalý charakter vyplýva aj z neobjektívnosti pri určovaní výmenných kurzov CHF pre potreby vysporiadania zmluvy. Pokiaľ by sa konštatovalo, že prepočítavacie klauzuly nemajú nekalú povahu, predstavovalo by zachovávanie valorizácie nedovolený prípad „redukcie zachovávajúcej potrebný účinok“.

Zhrnutie odôvodnenia návrhu

- 14 Vnútroštátny súd nesúhlasí s argumentami o neplatnosti zmluvy o úvere indexovanom podľa všeobecných zásad, ktoré sa opierajú o iné podmienky než o nekalú povahu zmluvných ustanovení. Pri skúmaní nekalej povahy ustanovení

zmluvy sa riadil závermi uvedenými vo vyššie uvedených rozsudkoch Súdneho dvora. V prípade uznania nekalej povahy ustanovení zmluvy súd nevyklučuje vyhlásenie zmluvy za neplatnú z dôvodu nemožnosti jej vykonania.

- 15 Vnútroštátny súd na úvod zdôrazňuje nárast ochrany práv spotrebiteľa v dôsledku schválenia a prebratia smernice Rady 93/13 členskými štátmi, uvádzajúc ako príklad v poľskom práve citované ustanovenia článkov 385¹ a 385² k.c.
- 16 Vnútroštátny súd odkazuje aj na bohatú judikatúru Súdneho dvora v sporoch týkajúcich sa úverov, vrátane indexovaných, denominovaných, či valorizovaných v cudzej mene, v rámci ktorej predovšetkým uvádza rozsudky: zo 14. júna 2012, C-618/10, Banco Español de Crédito SA/Joaquín Calderón Camino, ECLI:EU:C:2012:349; z 15. marca 2012, C-453/10, Jana Pereničová a Vladislav Perenič/SOS financ spol. s r. o., ECLI:EU:C:2012:144; zo 14. marca 2013, C-415/11, Mohammed Aziz/Caixa d'Estalvis de Catalunya, Tarragona a Manresa (Catalunyacaixa), ECLI:EU:C:2013:164; z 26. februára 2015, C-143/13, Bogdan Matei, Ioana Ofelia Matei/S.C. Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:127; z 30. apríla 2014, C-26/13, Árpád Kásler/OTP Jelzálogbank Zrt, ECLI:EU:C:2014:282; z 21. januára 2015, C-482/13 Unicaja Banco, SA/Hidalgo Rueda a i. a Caixabank SA/Manuel María Rueda Ledesma a i., ECLI:EU:C:2015:21; z 3. decembra 2015, C-312/14, Banif Plus Bank Zrt./Márton Lantos a Mártonné Lantos, EU:C:2015:794; z 21. decembra 2016, spojené veci C-154/15 a C-307/15 a C-308/15, Francisco Gutiérrez Naranjo/Cajasur Banco SAU (C-154/15), Ana María Palacios Martínez/Banco Bilbao Vizcaya Argentaria SA (BBVA) (C-307/15), Banco Popular Español, SA/Emil Irlés López, Teresa Torres Andreu (C-308/15), ECLI:EU:C:2016:980; z 20. septembra 2017, C-186/16, Ruxandra Paula Andriciuc a i./Banca Românească SA, ECLI:EU:C:2017:703; z 31. mája 2018, C-483/16, Zsolt Sziber/ERSTE Bank Hungary Zrt, EU:C:2018:367; z 20. septembra 2018, C-51/17, OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; z 20. septembra 2018, C-51/17 OTP Bank Nyrt., OTP Faktoring Követeléskezelő Zrt./Teréz Ilyés, Emil Kiss, EU:C:2018:750; zo 14. marca 2019, C-118/17, Zsuzsanna Dunai/ERSTE Bank Hungary Zrt., EU:C:2019:207; z 26. marca 2019, C-70/17 a C-179/17, Abanca Corporación Bancaria SA/Albert García Salamanca Santos (C-70/17) a Bankia SA/Alfonso Antonio Lau Mendoza, V. Y. Rodríguez Ramírez (C-179/17), EU:C:2019:250, ako aj rozsudok vydaný na základe poľského návrhu na začatie prejudiciálneho konania z 3. októbra 2019, Kamil Dziubak, Justyna Dziubak/Raiffeisen Bank International AG, C-260/18, ECLI:EU:C:2019:819.
- 17 V rámci vyššie uvedenej judikatúry Súdneho dvora vnútroštátny súd osobitne odkazuje na rozsudok z 30. apríla 2014, Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai/OTP Jelzálogbank Zrt, C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282 a cituje tieto body odôvodnenia:

Bod 74 [omissis] Vnútroštátnemu súdu prislúcha, aby vzhľadom na všetky relevantné okolnosti, vrátane reklamy a informácií poskytnutých veriteľom

v rámci dojednávania zmluvy o úvere, určil, či **priemerný spotrebiteľ, riadne informovaný a primerane pozorný a obozretný**, mohol nielen vedieť o existencii rozdielu, ktorý sa vo všeobecnosti zaznamenáva na peňažnom trhu medzi výmenným kurzom pre predaj a výmenným kurzom pre nákup cudzej meny, ale tiež posúdiť potenciálne významné hospodárske dôsledky pre svoju osobu vyplývajúce z uplatňovania výmenného kurzu pre predaj pri výpočte splátok, ktoré bude v konečnom dôsledku dlhovať, a teda celkových nákladov svojho úveru;

- 18 Vnútroštátny súd odkazuje aj na rozsudok Súdneho dvora z 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14 ECLI:EU:C:2015:538, pričom cituje nasledujúce body odôvodnenia:

Bod 16 V zmysle týchto definícií je „spotrebiteľ“ akákoľvek fyzická osoba, ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom nevzťahujúcim sa k jej obchodom, podnikaniu alebo povolaniu. „Predajcom alebo dodávateľom“ je zas akákoľvek fyzická alebo právnická osoba, ktorá v zmluvách podliehajúcich smernici 93/13 koná s cieľom vzťahujúcim sa k jej obchodom, podnikaniu alebo povolaniu bez ohľadu na to, či má verejnú alebo súkromnú formu vlastníctva.

Bod 21 Ako uviedol v bodoch 28 až 33 svojich návrhov generálny advokát, pojem „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 písm. b) smernice 93/13 má objektívnu povahu a nezávisí od konkrétnych vedomostí, ktoré môže dotknutá osoba mať, alebo od informácií, ktoré táto osoba skutočne má k dispozícii.

- 19 Okrem toho sa vnútroštátny súd odvoláva na návrhy, ktoré generálny advokát Pedro Cruz Villalón predniesol 23. apríla 2015 vo veci C-110/14, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA ECLI:EU:C:2015:271, citujúc najmä tieto body:

Bod 20 Z tohto ustanovenia vyplýva, že na účely definovania spotrebiteľa, ako aj predajcu alebo dodávateľa je relevantná oblasť, v ktorej jednotlivец koná. Článok 2 písm. b) smernice 93/13 tak stanovuje, že „[akákoľvek] fyzick[á] osob[a], ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom, nevzťahujúcim sa k [jej] obchodom, podnikaniu alebo povolaniu“ je spotrebiteľ. Naopak podľa článku 2 písm. c) „[akákoľvek] fyzick[á] alebo právnick[á] osob[a], ktorá v zmluvách podliehajúcich tejto smernici koná s cieľom vzťahujúcim sa k [jej] obchodom, podnikaniu alebo povolaniu bez ohľadu na to, či má verejnú alebo súkromnú formu vlastníctva“ je predajca alebo dodávateľ.

Bod 26 Znenie smernice 93/13 a judikatúra, ktorá obsahuje jej výklad, ako aj výklad smernice 85/577 zrejme smerujú k pojmu „spotrebiteľ“, ktorý je aj objektívny, aj funkčný: v súvislosti s určitou osobou teda nejde o kategóriu, ktorá by mala rovnakú podstatu a bola by stála, ale naopak o vlastnosť, ktorá sa posudzuje podľa situácie, v ktorej sa osoba nachádza v rámci konkrétnej právnej transakcie alebo konkrétneho plnenia spomedzi mnohých transakcií alebo plnení, ktoré môže každodenne realizovať. Ako vo veci Di Pinto zdôraznil generálny

advokát Mischo v súvislosti s pojmom „spotrebiteľ“ v zmysle článku 2 smernice 85/577, osoby, ktorých sa toto ustanovenie týka, „nie sú definované *in abstracto*, ale podľa toho, čo robia *in concreto*“, takže rovnaká osoba môže v rôznych situáciách byť v postavení spotrebiteľa, ako aj v postavení dodávateľa alebo predajcu.

Bod 27 Tento koncept spotrebiteľa ako subjektu určitej právnej transakcie, ktorý podľa okolností spája objektívne i funkčné prvky, potvrdzuje aj Bruselský dohovor, v súvislosti s ktorým Súdny dvor tiež uskutočnil výklad pojmu „spotrebiteľ“, aj keď, ako uvediem ďalej, pri výklade smernice 93/13 musí byť prípadná analógia opatrná, vzhľadom na rozdielny cieľ oboch právnych nástrojov. V rozsudku Benincasa tak Súdny dvor rozhodol, že aby bolo možné určiť, či osoba koná ako spotrebiteľ „je potrebné sa zamerať na postavenie, ktoré zastáva v konkrétnej zmluve v spojení s povahou a cieľom tejto zmluvy, a nie na subjektívnu situáciu tejto osoby. ... Jedna a tá istá osoba sa môže považovať za spotrebiteľa v rámci niektorých plnení a za hospodársky subjekt v rámci iných plnení“.

Bod 28 Máme teda pred sebou objektívny a funkčný pojem, ktorého význam závisí od jediného kritéria, ktorým je zahrnutie dotknutej právnej transakcie do rámca činností, ktoré nemajú podnikateľský charakter. Ako totiž zdôraznila rumunská vláda, smernica nestanovuje nijaké dodatočné kritérium na určenie postavenia spotrebiteľa. Okrem toho ide o pojem, ktorý je definovaný situačne, teda vo vzťahu ku konkrétnej právnej transakcii. Z toho vyplýva, že nie je možné niekomu z dôvodu jeho všeobecných znalostí alebo jeho povolania odňať možnosť byť v situácii spotrebiteľa v súvislosti so zmluvou, ktorá nespadá do rámca jeho obchodov, podnikania alebo povolania, ale je potrebné sa zamerať len na jeho situáciu vo vzťahu ku konkrétnemu právnemu plneniu.

Bod 29 Tento záver nespochybňujú tvrdenia Volksbank založené na duchu smernice 93/13, a konkrétne na rôznych odôvodneniach jej preambuly. V zmysle systematického pohľadu na smernicu 93/13 je nepochybné, že pojmy ako „zraniteľnosť“ a „znevýhodnené postavenie“, pokiaľ ide o vyjednávaciu silu, ako aj o úroveň informovanosti, predstavujú raison d'être tejto smernice, pretože sa vychádza zo situácie, v ktorej spotrebiteľ pristúpi na podmienky pripravené vopred predajcom alebo dodávateľom bez toho, aby mohol vplývať na ich obsah. Uvedené myšlienky „zraniteľnosti“ a „znevýhodnenosti“, ktoré sú charakteristické pre celé právo ochrany spotrebiteľov na úrovni Únie, však neboli prenesené do konkrétnych právnych noriem upravujúcich pojem „spotrebiteľ“ v podobe nevyhnutných podmienok vyplývajúcich z definície tohto pojmu v pozitívnom práve. Definícia pojmu „spotrebiteľ“ ani nijaké ďalšie ustanovenie smernice 93/13 teda nepodmieňujú postavenie spotrebiteľa v konkrétnej situácii tým, že nemá potrebné poznatky, nie je informovaný alebo sa nachádza v znevýhodnenom postavení.

Bod 30 Možnosť spochybníť v každom konkrétnom prípade postavenie spotrebiteľa s odvolaním sa na skutočnosti vyplývajúce z jeho skúseností, štúdia,

povolania alebo dokonca z jeho inteligencie, by bolo v rozpore s potrebným účinkom smernice 93/13. Konkrétne advokátom (alebo držiteľom povolenia na výkon povolania advokáta, ako aj iným povolaniam) by tak bola odňatá ochrana pri mnohých aspektoch ich súkromných transakcií. Ako zdôrazňuje rumunská vláda, aj keby úroveň vedomostí dotknutej osoby bola porovnateľná s vedomosťami veriteľa, nemá to nijaký vplyv na jej vyjednávaciu silu, ktorá je rovnaká ako v prípade akejkoľvek inej fyzickej osoby, ktorá jedná s dodávateľom alebo predajcom.

Bod 31 Je síce pravda, že Súdny dvor v rozsudku Šiba usúdil, že „advokáti disponujú vysokou úrovňou technických kompetencií, ktoré spotrebiteľia nevyhnutne nemajú“. Tieto úvahy sa však vzťahovali na situáciu, v ktorej dotknutý advokát „poskytuje za odmenu právnu službu fyzickej osobe na súkromné účely“ a je teda predajcom alebo dodávateľom v zmysle článku 2 písm. c) smernice 93/13.

Bod 32 Okrem toho dôsledkom výkladu, aký navrhuje Volksbank, by bolo odmietnutie uznania postavenie spotrebiteľa pre všetky osoby, ktoré v čase uzavretia zmluvy získali právnu alebo odbornú pomoc inej povahy.

Bod 33 Ďalej Súdny dvor odmietol vplyv vedomostí alebo konkrétnej situácie dotknutej osoby aj v oblastiach [odlišných od pôsobnosti smernice] 93/13, keď neexistovala objektívna podmienka, podľa ktorej činnosť nemá spadať do okruhu podnikateľskej činnosti dotknutej osoby. O takú situáciu išlo v prípade smernice 85/377, v súvislosti s ktorou Súdny dvor v rozsudku Di Pinto poukázal na to, že ak osoba koná v rámci svojej podnikateľskej činnosti, reálny nedostatok vedomostí v konkrétnom prípade nespochybňuje jej postavenie dodávateľa alebo predajcu.

- 20 S ohľadom na rozsudok Árpád Kásler, Hajnalka Káslerné Rábai, najmä na jeho bod 74, vzhľadom na skutkové okolnosti veci, v ktorej len jeden zo spotrebiteľov (MN) podpísal úverovú zmluvu bez prečítania, súd mal pochybnosti, či môže takémuto spotrebiteľovi (takým spotrebiteľom) priznať ochranu na základe smernice 93/13.
- 21 Keďže časť spotrebiteľov vôbec neuzatvára takéto zmluvy alebo ich uzatvára veľmi zriedka, mohlo by sa zdať, že pri uzatváraní takejto zmluvy sa musí spotrebiteľ nadpriemerne zaoberať ustanoveniami zmluvy a nadpriemerne hájiť svoje záujmy. Podľa vnútroštátneho súdu tak spotrebiteľa, ktorý takú zmluvu, o akú ide vo veci samej, neprečítal pred jej podpísaním, ako aj takého spotrebiteľa, ktorý si danú zmluvu prečítal, ale jej nerozumel, a napriek tomu nepodnikol kroky, aby jej porozumel, nemožno považovať za riadne informovaných, primerane pozorných a obozretných priemerných spotrebiteľov. Na základe vyššie uvedeného súd nadobudol pochybnosti, či takým spotrebiteľom, o akých ide vo veci samej, možno priznať spotrebiteľskú ochranu a či možno konštatovať nekalú povahu ustanovení zmluvy, ktorú takýto spotrebiteľ uzatvoril.

- 22 Vnútroštátny súd vzal do úvahy, že na jednej strane tak článok 2 písm. b) smernice 93/13, ako aj článok 22¹ k.c. výslovne v definícii spotrebiteľa nekladú spotrebiteľovi žiadne podmienky, uvádzajú len, že je to fyzická osoba, ktorá uzatvára zmluvu, ktorá nesúvisí s jej hospodárskou činnosťou. Podobne sa v bode 21 rozsudku Súdneho dvora z 3. septembra 2015, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, C-110/14, ECLI:EU:C:2015:538, uvádza, že pojem spotrebiteľ má objektívnu povahu a nezávisí od konkrétnych vedomostí, ktoré môže dotknutá osoba mať, alebo od informácií, ktoré táto osoba skutočne má k dispozícii. Treba zohľadniť úvahy generálneho advokáta Pedra Cruza Villalóna uvedené v bode 74 návrhov prednesených vo veci C-110/14, Horațiu Ovidiu Costea/SC Volksbank România SA, ECLI:EU:C:2015:271. Na druhej strane tak vnútroštátna judikatúra, ako aj judikatúra Súdneho dvora uvádza, že sa nemá vzťahovať na každého spotrebiteľa, ale len na priemerného spotrebiteľa, ktorý je riadne informovaný, primerane pozorný a obozretný. Uvádza sa to jednoznačne v bode 74 rozsudku C-26/13, ECLI:EU:C:2014:282.
- 23 Treba uviesť, že neskoršia smernica Európskeho parlamentu a Rady 2005/29/ES z 11. mája 2005 o nekalých obchodných praktikách podnikateľov voči spotrebiteľom na vnútornom trhu, a ktorou sa mení a dopĺňa smernica Rady 84/450/EHS, smernice Európskeho parlamentu a Rady 97/7/ES, 98/27/ES a 2002/65/ES a nariadenie Európskeho parlamentu a Rady (ES) č. 2006/2004 už v odôvodnení 18 výslovne uvádza, že táto smernica vzala za kritérium priemerného spotrebiteľa, ktorý je v rozumnej miere dobre informovaný, vnímavý a obozretný, pri zohľadnení sociálnych, kultúrnych a jazykových faktorov (s ohľadom na vlastnosti, ktoré spotrebiteľa robia obzvlášť zraniteľného voči nekalým obchodným praktikám).
- 24 V tejto súvislosti treba dodať, že smernica 93/13 v článku 4 ods. 1 (v anglickej a nemeckej verzii) nariaďuje hodnotiť nekalosť zmluvných ustanovení so zreteľom na povahu tovaru alebo služieb, na ktoré bola zmluva uzatvorená a na všetky okolnosti súvisiace s jej uzatvorením. Analogicky článok 65 ods. 1 k.c., ako aj článok 385² k.c. nariaďujú zohľadniť okolnosti uzatvárania zmluvy.
- 25 Na základe vyššie uvedeného vnútroštátny súd pri posúdení nemôže opomenúť také okolnosti ako: charakter predmetu zmluvy, hodnota a dĺžka trvania zmluvy o hypotekárnom úvere (150 000 PLN, 30 rokov), výška úveru indexovaného v cudzej mene. Podstatné sú aj okolnosti súvisiace s uzatvorením tejto zmluvy, konkrétne to, že spotrebiteľia podpísali zmluvu bez toho, aby ju čítali, a že napriek tomu, že jej nerozumeli, nerobili si starosti s podpisom zmluvy.
- 26 Za týchto okolností vnútroštátny súd pochybuje o tom, či môže spotrebiteľskú ochranu priznať každému spotrebiteľovi alebo iba riadne informovanému, primerane pozornému a obozretnému priemernému spotrebiteľovi. Inými slovami, či súd môže uznať ustanovenia zmluvy za nekalé, pokiaľ zmluvu uzatvoril spotrebiteľ, ktorého nemožno považovať za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa

- 27 Na jednej strane sa zdá logickou ochrana každého spotrebiteľa, dokonca aj spotrebiteľa, ktorý nekoná úplne racionálne (nečíta zmluvu pred jej podpísaním alebo zmluve nerozumie a zároveň nepodniká kroky, aby jej porozumel), pred eventuálnymi nekalými ustanoveniami uvedenými v zmluve. Priznanie ochrany aj takémuto spotrebiteľovi by nabádalo podnikateľov k tomu, aby upustili od uplatňovania nekalých klauzúl v zmluvách. To by svedčilo v prospech priznania spotrebiteľskej ochrany každému spotrebiteľovi bez výnimky.
- 28 Na druhej strane priznanie spotrebiteľskej ochrany spotrebiteľovi, ktorý zmluvu pred jej podpísaním nečítal, alebo uzatvárajúcej zmluve nerozumel a napriek tomu ju uzatvoril, pričom sa neusiloval zmluvu pochopiť (obzvlášť takú zmluvu, o akú ide vo veci samej), môže viesť k situácii, keď sa spotrebiteľ po mnohých rokoch bude môcť odvolávať na nekalú povahu ustanovení zmluvy v prípade, že zo zmluvy nezíska očakávané výhody. Spotrebiteľ by sa následne mohol zbaviť rizika (v danom prípade rizika zmeny kurzu valút), ktoré na seba dobrovoľne prevzal pri uzatvorení zmluvy. Porušuje to zásadu právnej istoty, stability zmlúv, zásadu *pacta sunt servanda*. Okrem toho smernica 93/13 nebola prijatá s cieľom, že sa bude uplatňovať na komplikované, viacročné finančné záväzky, čo podľa vnútroštátneho súdu taktiež treba zohľadniť pri odpovedi na položené prejudiciálne otázky.
- 29 Vnútroštátny súd analyzoval judikatúru Súdneho dvora, ale nenašiel výslovnú odpoveď na prejudiciálne otázky sformulované v tomto návrhu; súd nenašiel ani dostatok informácií, ktoré by vnútroštátnemu súdu umožnili, aby sám rozhodol o otázkach položených v návrhu. Aj preto sa vnútroštátny rozhodol položiť Súdnemu dvoru prejudiciálne otázky.
- 30 V rámci odpovede na prvú otázku vnútroštátny súd poukazuje na dilemu hraníc spotrebiteľskej ochrany. Treba vyvážiť vzájomne protichodné hodnoty spotrebiteľskej ochrany a zásady právnej istoty, stability zmlúv, *pacta sunt servanda*. Pokiaľ by Súdny dvor dospel k záveru, že nie každému spotrebiteľovi prislúcha ochrana, ale len spotrebiteľovi, ktorého možno považovať za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa, tak vnútroštátny súd poukazuje na to, že podľa jeho názoru pri odpovedi na druhú otázku treba konštatovať, že tak spotrebiteľa, ktorý si pred podpísaním neprečítal takú zmluvu, o akú ide v tejto veci, ktorá sa týka hypotekárneho úveru indexovaného v cudzej mene, ako aj takého spotrebiteľa, ktorý ju naozaj prečítal, ale jej nerozumel a nepokúšal sa jej porozumieť, nemožno považovať za riadne informovaného, primerane pozorného a obozretného priemerného spotrebiteľa. Z tohto dôvodu by bolo potrebné odpovedať tak, že spotrebiteľská ochrana neprislúcha spotrebiteľovi, ktorý takú zmluvu, aká sa skúma v tejto veci, podpísal bez prečítania a nekalosť ustanovení takejto zmluvy nemožno preskúmať.